

Forord

Det kan virke helt usandsynligt at det skulle være muligt at få verdens lande til at trække i den samme retning og stræbe efter de samme mål. Ikke desto mindre lykkedes det i 2015 at få vedtaget en fælles referenceramme i FN-regi, der definerer 17 udviklingsmål frem til 2030: FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling. I dag er verdensmålene vokset til at være et pejlemærke for utallige udviklingsinitiativer og projekter rundt omkring i verden. De er også blevet til et meget vigtigt fokuspunkt inden for uddannelserne, både i formelle uddannelser på alle niveauer fra grundskole til universitet, og i uformelle uddannelser for børn, unge og voksne i organisationer og foreninger.

Verdensmålenes 17 udviklingsmål og 169 delmål (se figur 1) er relevante for alle fagligheder (Globale Gymnasier m.fl. u.å.). I forhold til sprogfagene er de særdeles relevante og kan gribes an på mange forskellige måder. Alle sprog og sprogfag kan bidrage her, inklusiv dansk og minoritetssprogene. Derfor har vi i Sprogforum tænkt at vi måtte udgive et nummer der har til formål at indkredse nogle af de mange konkrete metoder, muligheder og perspektiver.

Hvordan ser sprogundervisningens indhold ud i lyset af verdensmålene? Alle sprogfagene er jo på hver deres måde vinduer til verden: De skal støtte eleverne eller kursisterne i at lære målsproget, og samtidig følger der et indhold med. Hvor leder dette indhold tanker hen? Mange emner i sprogundervisningen omhandler en relativt problemfri hverdag i fritid eller arbejde, hvor målsprogets brug er illustreret. Men de mange udviklingsmål sætter fokus på globale og lokale problemstillinger som sprogundervisningen med fordel kunne bidrage til at skabe opmærksomhed omkring, såsom uligheder i verden, klimaforandringer, sygdomme, børns forhold i krigszoner, diskrimination og racisme, osv. Desuden inspirerer udviklingsmålene til tanker og planer om modstand og fælles løsninger, under inddragelse af de nye muligheder, som læringen af målsproget giver. Koblingen mellem sprogfagene og verdensmålene består således både i en emnemæssig orientering i arbejdet med målsproget og et øget fokus på at sproglige kompetencer forbedrer individets mulig-

hed for deltagelse i den globale problemløsning, som er vores alles ansvar.

FN's Verdensmål gælder hele verden, både rige og fattige lande/områder. Udvikling er ikke bare noget der skal finde sted i det globale syd, men også i det globale nord. De rige lande, også Danmark, skal ikke bare se udad, men også indad. Danmark er et postkoloniale land: Det har været en ikke ubetydelig kolonimagt, hvilket stadig kommer til udtryk i Rigsfællesskabets mange uligheder, dilemmaer og kampe, og fx også i grønlandernes situation i Danmark. Sprog-situationen i rigsfællesskabet er et vigtigt sprogpolitisk anliggende, der bør sættes øget fokus på. Danmarks forhold til US Virgin Islands er speget ('Dansk Vestindien' i nutidens turistreklamer). Desuden er Danmark en del af det postkoloniale Europa, hvor der som bekendt er strømninger af fremmedangst og racisme, rettet mod migranter og flygtninge fra bl.a. Mellemøsten og Afrika.

Både fremmedsprogundervisningen, modersmåls-/minoritets-sprogsundervisningen og andetsprogsundervisningen må være opmærksom på denne historie når FN's Verdensmål tages op: Målene er også relevante for Danmark, og måske også i den konkrete klasse i kraft af sammensætningen af eleverne/kursisterne. Man kan sige det på denne måde: Sprogundervisningens fokus bør ikke blot være på 'Danmark i verden': Hvad kan vi gøre derude? Men også på 'verden i Danmark': Hvad kan vi gøre herhjemme?

En vigtig dimension af dette er den sproglige mangfoldighed i verden og i Danmark. Det er en dimension som FN mærkeligt nok ikke nævner, på trods af at der er omkring 7.000 sprog på verdensplan, nogle store, andre meget små (Eberhard m.fl. 2019). Det nævnes fx ikke i verdensmålene at eleverne mange steder i verden undervises på et sprog (skolesprog, undervisningssprog) som ikke er deres førstesprog (modersmål). Derfor har disse elever dårligere betingelser for at opnå de ønskede kundskaber og færdigheder end de elever der bliver undervist på deres modersmål. Dette problem har vi også i Danmark i forhold til de elever der har andre førstesprog end dansk.

Det er vigtigt at huske på at Danmark (i lighed med de fleste andre lande) er præget af sproglig mangfoldighed; der tales sandsynligvis omkring 120 sprog i Danmark (Lund & Risager 2001). Det skal siges at der ikke er nogen offentlig myndighed i Danmark der interesserer sig for hvor mange sprog der er repræsenteret i Danmark, heller ikke Danmarks Statistik (som vi for nylig har spurgt, jf. Danmarks Statistik 2019).

Artiklerne i dette nummer af Sprogforum giver vigtige bud på hvordan FN's Verdensmål kan berige os med fremtidige mål for

sprogundervisningen, der har øje for dens potentialer. Men artiklerne peger også på udfordringer, der skal adresseres i forhold til den sproglige dimension af arbejdet med verdensmålene, eksempelvis i forhold til de blinde pletter i verdensmålene omkring magtrelationer knyttet til den globale sproglige mangfoldighed eller manglende opmærksomhed på lokale effekter af globale magtrelationer. En sådan orientering inden for sprogfagene omkring verdensmålene vil ikke blot bidrage til udvikling af sprogligt kompetente, globale aktører, men vil også kunne indgå i den kontinuerlige udvikling af en national sprogstrategi som ikke bare er lokalt, men også globalt forankret.

Figur 1. FN's 17 Verdensmål for bæredygtig udvikling.

2020 er 100-året for grænsedragningen af den nuværende nationale grænse mellem Danmark og Tyskland. I den anledning bidrager Elin Fredsted med kronikken *Hvorfor bevare sønderjysk? Om sprogforhold i grænselandet*. Grænsedragningen fik store sproglige konsekvenser for det flersprogede grænseland hvor de regionale sprog, herunder sønderjysk, er gået stærkt tilbage til fordel for de standardiserede nationalsprog, dansk og tysk. Forfatteren argumenterer for at det er vigtigt at bevare sønderjysk som et uformelt nærhedssprog og som et 'hellesprog' der forbinder det danske flertal og det tyske mindretal nord for grænsen.

Lone K. Svarstad og Karen Risager beskriver i *Uddannelse af kritiske verdensborgere – FN's Verdensmål i alle sprogfag* en model for interkulturel læring: cyklusmodellen for interkulturel læring. Modellen har viden og kritisk kulturel bevidsthed om kultur, samfund og verden i centrum, og uden om dette centrum bevæger man sig i en spiral

gennem fire faser: Bemærke (udfordre forestillinger om verden, læse tekster, se billeder), Sammenligne (relatere til sit eget liv), Reflektere (analysere og kontekstualisere) og Interagere (diskutere, producere og handle). Artiklen giver endvidere forslag til websteder der kan bruges som udgangspunkt for undervisning i FN's Verdensmål på tværs af sprog og i tværfagligt samarbejde med andre fag.

Bliver eleverne undervist på et sprog, de selv taler og forstår? Det er spørgsmålet, som Nana Clemensen kredser om i artiklen *Sprogpolitiske kampe i en postkolonial kontekst – Skolesprog og quality education i Zambia*. Med Zambia som eksempel giver artiklen et indblik i de historiske og politiske processer der har gjort det svært at implementere en bæredygtig skolesprogspolitik i grunduddannelsen der kunne styrke kvaliteten. Artiklen udpeger dog også nogle skolesprogpolitiske lyspunkter og giver forslag til hvordan kvaliteten i uddannelse yderligere kunne styrkes ud fra sprogpædagogiske principper.

Artiklen *Bæredygtig sproguvikling og sprogttigheder* af Berghóra Kristjánsdóttir sætter fokus på mulighederne for at udvikle sproglig diversitet som et retligt samfundsanliggende. Centrale begrebers betydningsdannelse belyses gennem relationen mellem sagsforhold, ord og begreber. Metodisk tager artiklen afsæt i den tyske historiker Reinhart Kosellecks diskursanalytiske retning, Begrebshistorie. Dels tydeliggør artiklen de sproglige aspekter af de mere generelle begreber om bæredygtighed og rettigheder, dels påminder den om situationen for minoritetsbørn i skolesystemet som kan ses som en slags lakmusprøve på hvordan universelle mål tilgodeses i Danmark.

I artiklen *Sprog lukker op for verdensmålene* argumenterer Ellen Farr for vigtigheden af at inddrage FN's Verdensmål i sprogfagene og i kombinationer mellem sprogfagene og andre fag. Det sker med udgangspunkt i erfaringer som hun har gjort sig i forbindelse med et projekt der blev gennemført i Kirgisistan i 2019 af foreningen Globale Seniorer. Ved den lejlighed blev kirgisiske universitetsstuderende undervist i engelsk på baggrund af materialer downloadet på deltagerens mobiltelefoner, og undervisningstemaet om verdensmålene viste sig at være meget velegnet til denne opgave. Artiklen præsenterer også nogle andre egnede undervisningsmetoder samt en omrejsende udstilling om verdensmålene der er arrangeret af Globale Seniorer og retter sig mod skoler, gymnasier og den bredere offentlighed.

I artiklen *Læremidler i engelskfaget med globalt udsyn* fokuserer Catherine Watson på læremidlernes bidrag til arbejdet med FN's Verdensmål i udskolingens engelskundervisning i folkeskolen. Watson eksemplificerer hvordan læremidler kan fungere som vejvisere for

implementeringen af konkrete forløb i praksis, og konkret inddrager hun eksempler fra læremidlet Making a Difference. Det globale udsyn signalerer at fokus på verdensmålene ikke alene er en del af skolens lærdom, men tillige et vigtigt led i at danne eleverne til aktive og demokratiske verdensborgere.

Karen Lassen Bruntt og Nanna Jørgensen skriver i deres artikel *FN's Verdensmål i et projektorienteret forløb i faget engelsk på læreruddannelsen* om hvordan lærerstuderende i forbindelse med et specialiseringsmodul om projektarbejde og globale tematikker har arbejdet med FN's Verdensmål. I projektarbejdet har der været fokus på stilladsering og udvikling af de lærerstuderendes og deres kommende elevs sprog i projektarbejde samtidig med at der arbejdes indholdsmæssigt med et kulturaspekt, nemlig verdensmålene. Bruntt og Jørgensen viser, hvordan de lærerstuderende har arbejdet med at udvikle undervisningsforløb der skaber en syntese mellem indhold, sprog og didaktik i forhold til kommunikativ sprogundervisning. Artiklen peger på vigtigheden af en tydelig rammesætning fra lærerens side for at inkludere det sproglige arbejde i skolen.

I artiklen *En tværfaglig, problembaseret og handleorienteret undervisningstilgang til FN's bæredygtighedsmål* argumenterer Nadia Raphael Rathje for at undervisning i bæredygtighed og verdensmål kræver en tilgang der er tværfaglig, problembaseret og handleorienteret. Som illustration gør hun rede for hvad sprogfagene særligt kan byde ind med i denne undervisning med to konkrete eksempler på projekter på Den Grønne Friskole på Amager: et projekt om klodens børn og deres forskellige livsforhold, og et projekt om fugle. Det sidste omfatter fx refleksioner over fuglenes danske og latinske navne, madopskrifter på engelsk og tysk samt en video på engelsk der forklarer om fuglenes tilbagegang i verden.

I artiklen *"Nu skal jeg fortælle dig en historie..." – om at bruge historiefortælling til at lære unge om verdensmålene* fortæller Lea Anna Petersen om sine erfaringer med at bruge historiefortælling til at skabe motivation til globalt engagement blandt unge der deltager i Verdensmålsakademiet. På denne landsdækkende miniuddannelse for unge i verdensmålene har forfatteren arbejdet med historiefortælling som et redskab til både at formidle til en yngre målgruppe, hvilken betydning verdensmålene har, og ikke mindst hvordan de unge helt konkret kan arbejde med dem.

Under *Åbne sider* bringer vi i dette nummer to artikler.

I *Ordforråd i tysk faget* præsenterer Elsebeth Bechmann ordforrådstest som forfatteren udvikler til brug i gymnasieskolens tyskundervisning. Artiklen sætter fokus på ordforrådets betydning for læsning

af autentiske tekster, som det kræves i tyskfaget, og på testning af elevers receptive ordforråd. Foreløbige observationer fra pilotforsøg synes at vise at kun få elever i 1. og 2. g har et tilstrækkeligt receptivt basisordforråd. Ordforrådstest kan bidrage til at bevidstgøre om sammenhængen mellem ordforråd og tekstlæsning og give læreren en støtte i planlægningen af ordforrådsudviklingen for den enkelte elev og klasse.

I artiklen *Flygtninge skaber sprogportrætter på sommerskole* beskriver Kitte Søndergård Kristensen et pædagogisk projekt på en sommerskole for flygtninge hvor sprogportrætter blev anvendt som et værktøj til at skabe dialog og fortællinger blandt både unge og voksne med dansk som andetsprog. Artiklen peger på hvordan sprogportrætterne fungerede forskelligt for forskellige grupper af flygtninge, men at det generelt var et brugbart redskab til at imødekomme og overskride sproglige forskelligheder og udfordringer.

God læselyst!

Redaktionen

Litteratur

- Danmarks Statistik (2019). *Spørgsmål: Hvor mange sprog tales der af befolkningen i Danmark*. Spørgsmål stillet den 13. marts 2019.
- Eberhard, D. M., Simons, G. F. & Fennig, C. D. (red.) (2019). *Ethnologue: Languages of the world* (22. udg.). Dallas, Texas: SIL International. Online version: <http://www.ethnologue.com>.
- Globale Gymnasier, Mellempfolkeligt Samvirke og UNDP's nordiske kontor (u.å.). *Hvad er FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling?* Lokaliseret d. 4. august 2020 på www.verdensmaalene.dk/fakta/verdensmaalene.
- Lund, K. & Risager, K. (2001). Dansk i midten. *Sprogforum*, 19, 4-8.